

הרהורים על הנמען הברדוי-מלב

והנה, אנחנו עדיין בעומק הלשונות המהוסות. הפלצות הכילה בתוכה את הקורא, הנמען הברדוי-מלב, סבך-ההיסוי של הלשונות שטרם נתקדשו מן הארץ.

אמר הקב"ה: לא כשאני נכתב אני נקרא;
נכתב אני ביו"ד ה"א, ונקרא אני באל"ף
דל"ת.

(פסחים נ, א)

בראשית עלה חשד: כל דגם-אב, כל מופת, כל נס, כל משאת-נפש – כל אלה היו מתבוללים אל תוך מה שניתן לכנות בדוחק הנמען הברדוי-מלב: הנמען שראשית אין-לו, הנמען שלעיתים תכופות נותר אני-עצמי, הנמען שמעליו חגה הספרות-כולה – הקמטית ולא דווקא נבררת בקפידה – הנמען שהוא-עצמו טרם נברר בקפידה; וצורתו כמוסה, וצורתו בוודאי כורחנית מאוד, וצורתו בוודאי מכמינה את ראשיתה. ניתנה האמת להיאמר: לא חקרנו כיצד כל-עיקר צץ להיות דבר-מה – היאך יכולנו? – אלא שדבר-מה בכל זאת צץ פתע. כך. ואף על פי שהופעתו עדיין לא הסתכמה-להיות, הופעתו עדיין הנכיחה את עצמה – הופעתו דרשה להתפרד ולהתפקע, כלומר להתמען; להרף עין הבטיט העולם בעצמו. שָׁבֵר מהכל-עולם הבטיט בשָׁבֵר אחר מאותו כל-עולם. שָׁבֵר מהכל-עולם פָּתַע זימן שָׁבֵר אחר מאותו כל-עולם. שָׁבֵר מהכל-עולם גילף אותיות מברשו כדי לְזַמֵּן – באפלה מוחלטת, בגלגל הרקיע – שָׁבֵר אחר מאותו כל-עולם. כמוכן, הרגע העריצי הזה אינו עשוי להיות מובחן באפלה ההיא; ואנחנו כופרים באפשרות לסמנו אי פעם.

ועלה חשד עוד: ומנין שהופעתו דרשה להתפרד? מפני שיכולנו – במאמצים אדירים של הרוח (עד כדי כך שהדבר נכפה עלינו) – להניח כי למעלה מיסוד כל מה שניתן לא תתאפשר אקס-טריטוריה של עיניים כלשהן, עיניים כלשהן מחוץ לחלל העולם; ובכל

זאת יכולנו להניח לפנינו קריאה שלמראית עין תהא זרה עלינו, שתצורותיה יזדהו עלינו להשתאות על אודות דבר־מה מחוץ לנו – אותו דבר־מה שיתמען. הנה כי כן יכולנו להיות עדים לְנֶצַח־שֶׁל־טְרוֹם־עִינִיִּים: ניב ניגודים זה הוא שמאפשר לנו להתנסח – באופן מרושל או באופן נוקדני או בעקיפין או כלאחר־יד.

מה עשוי היה להיות הפשר של אקס־טריטוריה לחלל העולם, כלומר לכל מה שייתכן? רוצה לומר: מי, בעצם, מנסח את השאלה שפתע צצה להיעשות ככה? רוצה לומר ביתר שאת: איזה מובן עשוי היה להירתם אל נֶסֶח אשר נִמְעָנוּ יהא בדוי־מלב? רוצה לומר עוד: בתוככי אינסוף ליטְרִי – שמעולם לא ברא את עצמו ונמעניו כאמור בדויים־מלב הָמָה – כיצד יתבדל לו מעשה הספרות להיזרות אצל אֵי־שמה?

השאלה (או החידה, או התימהון) שהעולם מעמיד להתנסח (בעצם הימצאו) אינה נותרת בלתי־פתירה או נטולת־מובן או אזוטריית; פתרונה הקלוש הוא הרחבתה האֵין־סופית, והרחבתה האֵין־סופית, בְּתוֹרָה, מְכֻוֹנֶת את הנמען הבדוי־מלב. אם ישנו דבר־מה בכלל – ואותו דבר־מה כפוי להיות בהכרח – כיצד ייתכן שיעלה על דל שפתיו דְּבַר סֵתֶר כלשהו – אֵי שֶׁם בְּנֶצַח – שיחולל – על־ידי כך – מטמורפוזה בתוככי־תוכו, בעצמותו? מה עשויה הייתה להיות מטמורפוזה שכזאת (בבחינת "אין למחשבה תפיסה בו כלל")? אשר על כן, הַסְפָּרוֹת אינה אדישה או מתהדסת נוכח הפלא הזה: הספרות (ומיקומה הכמוס, הארעי) היא מופְעָה אֵיזוֹם ואביר־הלב של ניב הניגודים הזה. ניתן לשאול, אם כן, כיצד תיתכן הייררכיה בין ספרויות ששמו לעצמן להשחיו ולמַרְק את התימהונות הללו ובין ספרויות שאותם תימהונות עצמם, אותו ניב ניגודים מְזִיר, מְצַמְצָמִים לכדי הידברות לכידה ועקבית בשולי התימהונות הללו?

הנה, לפניי מתהווה כתב יד; ביראה, באיטיות. מעליי עולים קולות אחדים. הנה הם, נעדרים; ברהייה, באפלולית. דומה כי הקולות הללו מאצילים עליי את פְּשָׁרָם, אף שרובם חומקים מעליי; זהו בית־גידול לְקוֹלוֹת – שמעתי – מוצא פיו עלום־שם וביאוריו סְפוּרִים. התהוותו של כתב היד פתלתלה היא וסימניו מונחים לפניי – הנה – אך אותו "לפניי" – מה פֶּשֶׁרוֹ? הנה דבר־מה עָצַר בְּמִילִים. מי יוכל אֵי פעם להכביר עליו מובן כלשהו? מה מתקיים "לפניי"? אני מסכית; הלז מסכית. אני מְחַשָּׂה; הלז מְחַשָּׂה. ואותם סימנים שבאים להתהוות לכדי כתב היד – האם יכולתי באמת לבחור אותם? – הרי ראיתי אותם: מונחים לפניי, משתרגים; עלו בחשאי חשאי; מולקולות־של־אותות שבבוא העת יעמידוני במקום: "הנה, לפניי מתהווה כתב יד".

ובכל זאת נֶעֱשָׂה הדבר – אגבי ככל שיהיה: אגבי־מהוקצע או אגבי־נְרָפָה – והתכוון להיות מְעִין מבוא לקראת ספרות־לקראת־זולת, כלומר ספרות לקראת זולת שהוא אינו היא־עצמה־בלבד, כלומר ספרות לקראת נמען שהוא בדוי־מלב – אלא שמלב שאינו לבו־שלו.

התפתינו להשיג מובן שיהיה מחוץ לכל מה שעשוי להתנסח, דהיינו מובן שיהיה עשוי להעניק עליו תוקף, כלומר להצדיקו. התפתינו לומר שהדבר בלתי אפשרי כלל ועיקר, משום שלא יכולנו לגולל לפנינו דימוי מילולי של עיניים כלשהן מחוץ לחלל העולם. אלא שיכולנו לדמות עניין חמור מכך: איזה מובן עשוי היה להניח את דעתנו בכלל? הלשון

שהתפשטה והסתעפה והתגדלה ואולי אף העמידה את דגם האב של אותם שברים-של-תעלומות – האם היינו מסתפקים במין שרשרת שכזאת, שבה ההתפשטות הלשונית המעגלית משיבה – באמצעות ספרות, למשל – על אותן תעלומות באותם האמצעים עצמם? כיצד הייתה מתנסחת איזושהי תעלומה מחוץ לכל מה שייתכן? על מה הייתה באה להצביע? אילו יצורים זערוניים או ענקמוניים – או לא זערוניים ולא ענקמוניים; או גם זערוניים וגם ענקמוניים; יצורי-דמדת, יצורי-ביניים – היו מטילים קדם-עיניים באיזה חֶלֶד, אי שם בנצח? אילו רכיכות באילו מטמורות, אילו צפנים של תוככי-העין באילו יקומי-תינוקות? – והנה, אנחנו עדיין בעומק הלשונית המהוסות; הנה כי כן אנחנו עדיין ניצלים – באשר הפלצות הכילה בתוכה את הקורא, הנמען הבדוי-מלב, סבך-ההיסוי של הלשונית שטרם נתקדשו מן הארץ.